

KORUYUCU AİLELİK MODELİNİN TÜRKİYE' DE GELİŞTİRİLMESİ: ULUSLARARASI PERSPEKTİFLER VE MODEL ÖNERİSİ

Hilal KÖK¹

Öz

Çocuk koruma sistemi içerisinde çeşitli sebeplerle öz ailesi yanında yetişmeleri mümkün olmayan çocukların koruma ve bakımlarının devlet desteği ile bir aile yanında gerçekleştirilmesi için koruyucu aile modeli geliştirilmiştir. Türkiye' de 1960'lı yıllardan bu yana uygulanan koruyucu ailelik modelinde yıllar içerisinde çeşitli gelişmeler yaşanmış ve koruyucu aile sayısı artmış olsa da geline nokta da koruyucu aile hizmeti istenilen düzeyde değildir. Literatür derlemesi örneği olan bu çalışmada, öncelikle koruyucu ailelik hakkında genel bilgilere ve Türkiye' deki mevcut duruma yer verilmiştir. Yürütülen araştırmalar ve uygulamalara yönelik çalıştay raporları sonucunda Türkiye' deki koruyucu ailelik sisteminde yaşanan sorunlar ortaya koyulmuştur. Türkiye' deki koruyucu ailelik modelinin geliştirilmesine yönelik uluslararası iyi uygulama örnekleri incelenmiş, bu kapsamda Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Hollanda uygulamaları Türkiye ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Türkiye' de mevcut koruyucu ailelik sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik bir model önerisi geliştirilmiştir. Koruyucu ailelik konusunda yürütülen çalışmalarda ortaya koyulan sorunlar ve iyi uygulama örnekleri sentezlenerek tasarlanan bu model; eğitim programları, koruyucu ailelere sunulan destek hizmetleri, denetim ve izleme süreçleri ile toplumsal farkındalık ve kapasitenin geliştirilmesi gibi temel politika alanlarını kapsamaktadır. Modelde, her bir politika alanına yönelik hedefler ve stratejiler belirlenmiştir. Koruyucu ailelik modelinin yaygınlaştırılması ve niteliğinin geliştirilmesine yönelik fikir sunan bu çalışmanın mevcut literatüre ve uygulama alanına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Korunma ihtiyacı olan çocuk, koruyucu aile, koruyucu aile sistemleri, sosyal hizmet.

¹ Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, E-posta: ture.hilal@gmail.com, ORCID:0000-0002-5184-0320

KÖK, H. (2025). Koruyucu Ailelik Modelinin Türkiye'de Geliştirilmesi: Uluslararası Perspektifler ve Model Önerisi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 25(Aile Özel Sayısı Cilt-2), 559-587. DOI:10.21560/spcd.vi.1647979

DEVELOPMENT OF FOSTER FAMILY MODEL IN TÜRKİYE: INTERNATIONAL PERSPECTIVES AND MODEL PROPOSAL

Abstract

The foster family model was developed within the child protection system to ensure that children who cannot be raised with their biological families for various reasons are protected and cared for by a family with state support. Although there have been various developments over the years in the foster family system implemented in Türkiye since the 1960s and the number of foster families has increased, foster family services are not at the desired level at this point. In this study, which is an example of a literature review, firstly general information about foster care and the current situation in Türkiye are given. As a result of the research and reports on the practices, the problems experienced in the foster care system in Türkiye have been revealed. International good practice examples for the development of the foster family model in Türkiye were examined, and in this context, the practices of the United States, England and the Netherlands were evaluated by comparing them with Türkiye. As a result of this study, a model proposal was developed for the development and dissemination of the existing foster care system in Türkiye. This model, designed by synthesizing the problems and good practice examples revealed in the studies conducted on foster care, covers basic policy areas such as training programs, support services provided to foster families, inspection and monitoring processes, and development of social awareness and capacity. In the model, targets and strategies for each policy area are determined. This study, which offers ideas for disseminating the foster family model and improving its quality, aims to contribute to the existing literature and field of practice.

Key Words: *Child in need of protection, foster family, foster family systems, social work.*

GİRİŞ

Çocuk koruma politikalarının temel amacı çocukların fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimlerini destekleyerek onların her türlü ihmal, istismar, şiddet ve sömürüden korunmasını sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik uygulamalar ile çocukların sağlıklı bir aile ortamında büyümeleri, desteklenmeleri, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimlerinin güvence altına alınması hedeflenir (UNICEF, 2019). Türkiye' de ve dünyada çocuk koruma politikaları, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) çerçevesinde şekillendirilmekte ve çocukların her türlü riskten korunmalarına yönelik düzenlemeler bu kapsamda ele alınmaktadır. Devletlerin çocuk haklarını koruma konusundaki yükümlülükleri ulusal ve uluslararası hukuk kapsamındaki düzenlemelerle belirlenmiştir. Buna bağlı olarak çocuk refahını artırmaya yönelik sosyal politikalar geliştirilerek uygulanmaktadır.

Çocukların sağlıklı bir ortamda büyümesi, gelişmesi, topluma aktif bir şekilde katılımı ve potansiyellerini en iyi şekilde gerçekleştirmesi, hem çocuk refahı hem de toplumsal refah açısından büyük önem taşımaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede; her çocuğun mümkün olduğunca anne babası tarafından bakılma hakkına sahip olduğu, sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılmaması gereken çocukların devlet tarafından korunmaları gerektiği ifade edilmiştir. Çeşitli nedenlerle biyolojik ailelerinin yanında bakımı mümkün olmayan çocuklar için evlat edinme, koruyucu ailelik sistemi, kurum bakımı gibi alternatif modeller geliştirilmiştir. En genel ifadeyle koruyucu aile hizmet modeli, biyolojik ailesi ile birlikte yaşayamayan çocukların, devlet denetiminde, çocuk yetiştirme konusunda eğitim almış koruyucu aileler tarafından bakımlarının üstlenildiği bir çocuk koruma modelidir. Bu hizmet modeli, çocuğun bir aile ortamında yetişmesini destekleyerek kurum bakımı yerine aile ortamında fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Birçok ülkede devletin çocuk koruma politikalarının temel bir unsuru olan koruyucu ailelik sistemi, çocuk hakları perspektifiyle değerlendirildiğinde, çocuğun üstün yararını gözeten bir uygulama olarak öne çıkmaktadır (UNICEF, 2019). Koruyucu ailelik sisteminin çocukların aile ortamında büyümesini sağlarken kurum bakımına kıyasla daha sağlıklı bir gelişim süreci sunduğu ifade edilebilir (Doğan,2020).

Yürütülen çalışmalar koruyucu ailelik alanında yaşanan sorunları ve bu sistemin Türkiye' de neden istenilen düzeyde yaygınlaşmadığını ortaya koymaktadır. Ailelerin koruyucu ailelik konusundaki bilgi eksikliği (Yıldırım alp ve Hız, 2020), çocuk bakımı ve yetiştirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları (Dal ve Akbaş, 2020), toplumun kültürel ve dini yapısı (Karatay, 2017) gibi faktörler koruyucu ailelik sisteminin gelişmesine engel olan başlıca faktörler olarak ele alınmıştır. Türkiye' de yılları içerisinde çocuk koruma politikalarının önemli bir bileşeni olan koruyucu ailelik sistemine yönelik çeşitli düzenlemeler yapılsa da uluslararası uygulamaların güçlü yanları incelendiğinde sistemin geliştirilmesi gerektiği görülmektedir (Erdem ve Yavuz, 2018). Koruyucu ailelik sisteminin etkin bir şekilde işleyebilmesi için farklı ülkelerde iyi uygulama modellerinin incelenmesi Türkiye için yol gösterici olabilecektir. Bu örnekler ışığında Türkiye'nin toplumsal yapısına ve çocuk koruma politikalarına uygun modellerin geliştirilmesi gerekmektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere ve Hollanda gibi ülkelerde, koruyucu ailelik sistemi kapsamlı hukuki düzenlemelere, mali teşviklere ve eğitim süreçlerine sahip olup başarılı şekilde uygulanmaktadır (Smith, 2019). Bu ülkelerdeki uygulamalar, Türkiye' dekine benzer şekilde kurum bakımına alternatif olarak aile temelli çözümlerin teşvik edilmesi gibi unsurları içermektedir. Türkiye' den farklı olarak koruyucu ailelere yönelik farklı destek mekanizmaları geliştirilmiştir (Brown ve Taylor, 2021). Türkiye' de koruyucu ailelik modelinin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Mevcut koruyucu ailelik sisteminde özellikle toplumsal farkındalık, mali destek mekanizmaları ve ailelerin sürece hazırlanması gibi alanların geliştirilmesi gerekmektedir (Kaya ve Demir, 2022).

Bu çalışmada, Türkiye' de koruyucu ailelik sisteminin mevcut durumu analiz edilerek, uluslararası perspektifler ışığında koruyucu ailelik sisteminin geliştirilmesine yönelik bir model önerisi sunulacaktır. Çalışmada koruyucu ailelik modeli hakkında genel bilgiler ve Türkiye' deki mevcut durum ele alınacaktır. Bundan sonra ABD, İngiltere ve Hollanda' daki koruyucu ailelik modelleri ile bu ülkelerdeki iyi uygulama örnekleri Türkiye' deki sistem ile karşılaştırılarak ifade edilecektir. Son olarak uluslararası iyi uygulama modelleri ve Türkiye' de koruyucu ailelik sisteminin geliştirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar derlenerek koruyucu ailelik sisteminin daha etkin

hale getirilmesi için bir model sunulacaktır. Böylece, Türkiye' de aile temelli çocuk koruma politikalarının önemli bir kısmını oluşturan koruyucu ailelik modelinin daha güçlü bir zemine oturtulması, daha yaygın ve etkili bir hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Koruyucu Ailelik Modeli: Türkiye' deki Mevcut Uygulamalar

Türkiye'nin toplumsal yapısı içerisinde aile olgusuna atfedilen önem Anayasa'da da vurgulanmaktadır. T.C Anayasasının 41. Maddesinde devletin, ailenin huzur ve refahı için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmektedir. Türkiye' deki toplumsal ve hukuki yapılanma çocuk koruma politikalarının aile odağında biçimlenmesine zemin hazırlamıştır. Çeşitli sebeplerle öz ailesi ile bir arada olma imkânı bulunmayan ve bakım ihtiyacı olan çocuklar yasalarla korunma ve bakım altına alınmaktadır. Türkiye' de 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa göre korunmaya ihtiyacı olan çocuk; *“beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk”* şeklinde ifade edilmektedir. Sosyal devlet olmanın da bir gereği olarak kanunda sayılan sebeplerle öz ailesi yanında barınamayan çocuklar devlet koruması altına alınmaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocuk olgusu ve çocuk koruma sistemi, şüphesiz ki ülkelerin sahip olduğu sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal özellikleri de göz önünde tutularak değerlendirilmesi gereken bir konudur. Türkiye' deki çocuk koruma sistemi incelendiğinde çocuğun öz ailesi yanında desteklenmesine yönelik politikaların geliştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte çocuğun öz ailesi yanında bakımının sağlanamaması durumunda kurum bakımı, evlat edinme ve koruyucu aile hizmet modelleri uygulanmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kurumsal politikalarında çocuğun bir aile ortamında desteklenmesi öncelikli olup, bunun mümkün olmadığı durumlarda kurum bakımı hizmetlerinden faydalandırılması yoluna gidilmektedir. Dünya genelinde de biyolojik aile tarafından bakımı sağlanamayan çocuklara ihtiyaç duydukları sevgi, ilgi ve toplumsal rolleri kazanabilecekleri ortamın koruyucu

aile tarafından sağlanması, yüksek oranda kabul gören bir yaklaşımdır (Socialstyrelsen, 2019). Uygulamada farklı basamaklar izlense ve farklı çocuk koruma politikaları benimsenmiş olsa da ülkeler koruyucu aile modelinin çocuk refahının önemli bir parçası olduğunu kabul ederek bu doğrultuda stratejiler belirlemektedir (Font vd., 2018).

Koruyucu ailelik hakkında yapılan tanımlara bakıldığında genel olarak benzer ifadelerle rastlanmaktadır. Tomanbay (1999); koruyucu aileyi “öz ailesi tarafından bakılamayacak durumda olan veya öz ailesi yanında kalması bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimi bakımından sakıncalı olduğu kabul edilen, evlatlık verilmesinin olanaklı olmadığı ya da uygun görülmediği durumlarda, evlerinde kalacağı, öz anne babasının yerini alabilecek, ona her bakımdan sürekli ya da geçici, gönüllü ya da ücretli bakım ve eğitim sağlayabilecek aile” olarak ifade etmiştir. Karatay (2017) ise “hakkında korunma kararı çıkarılmış ve biyolojik ailesinden bakım amacıyla alınmış bir çocuğun, bakım ve korumasını gönüllü olarak veya belli bir ücret karşılığında üstlenmiş aile” olarak tanımlamıştır. Keller ve diğerlerine göre (2001, s. 915) ise koruyucu aile modeli, biyolojik ailenin çocuğuna yönelik sorumluluklarının, içinde bulunulan olumsuz koşullar değişene kadar devlet tarafından uygun görülen başka bir aile tarafından üstlenilen bakım türüdür.

Aile parçalanmaları sonucunda çocukların ailelerinden bir süre ayrı kalmalarını gerektiren durumlarda kurum bakımına alınmadan başka bir aile yanında bu süreci geçirmelerinin daha yararlı olacağı düşüncesi koruyucu aile bakım türünün geliştirilmesinde etkili olmuştur. Çocukların öz ailelerinden ayrı oldukları süreçte kendilerini sevecek, destekleyecek, güven ortamı sağlayacak, sosyokültürel gelişimlerine katkıda bulunacak bir aileye ihtiyaç duyduklarının değerlendirilmesi, koruyucu ailelik modelinin temelini oluşturmaktadır (Yolcuoğlu, 2009). Koruyucu aile modeli, çocukların ve ailelerin hayatlarındaki krizlere yanıt veren geçici bir hizmet olarak tasarlandığından, çocukların ya en kısa sürede ebeveynlerine geri döneceği ya da akrabalarına yerleştirilmeleri veya evlat edindirilerek güvenli, istikrarlı ve sevgi dolu ailelere kavuşturulacağı beklentisi olsa da kimi durumlarda koruyucu aile yanında kalma süresi tahminlerden uzun sürmektedir (Barbell ve Freundlich, 2006).

Türkiye' de koruyucu aile hizmetlerinin uygulama esaslarının yasal olarak belirlendiği Koruyucu Aile Yönetmeliği'ne (KAY) göre; akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli, geçici koruyucu aile modeli, süreli koruyucu aile modeli ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli olmak üzere 4 temel koruyucu aile modeli bulunmaktadır (KAY, 2012). Yönetmeliğe göre; akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli; *“Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım”* olarak ifade edilmektedir. Bu modelde çocuğun sosyal destek ağlarının devamı gözetilerek psiko-sosyal iyilik halinin geliştirilmesi hedeflenir. Türkiye' de geleneksel anlayışın etkisiyle öz ailesi yanında bakımı sağlanamayan çocuklar amca, dayı, teyze, hala, ağabey, büyükanne vb. gibi akraba ve yakın çevrenin koruma ve bakımından faydalanmaktadır (Karataş, 2007). Bu süregelen geleneksel davranış biçimi, koruyucu aile modeli ile devlet desteğine kavuşmuş ve yasal olarak yapılandırılmıştır. Yönetmeliğin 4. maddesinde geçici koruyucu aile modeli; *“acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılamamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakım”* olarak ifade edilmektedir. Bu modelin süreklilik arz etmediği vurgulanmaktadır. Bu model daha çok kurum bakımına yerleştirilmeden önceki süreçte çocuğun aile yanında desteklenmesi amacıyla işlev görmektedir. Çocukların içinde bulundukları riskli duruma yönelik hangi hizmet modelinden faydalanacaklarının belirlenmesi sürecinde olası risklerden korunmaları için aile yanında desteklenmeleri tercih edilmektedir. Süreli koruyucu aile modeli ise *“öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı”* nitelemektedir (KAY, 2012). Çeşitli nedenlerle evlat edindirilemeyen çocuklar için bu model kullanılabilir. Çocuğun koruyucu aile yanında uzun süre bakım altında olması, aidiyet duygusunu olumlu yönde etkileyebileceği gibi ailenin farklı beklentilere sahip

olması nedeniyle süreç sona erdiğinde aileler olumsuz etkilenebilmektedir. Koruyucu ailelere yönelik bilgi ve farkındalık kazandırılması, söz konusu olumsuz sonuçların önüne geçmek adına önem taşımaktadır (Ataç, 2022). Son olarak uzmanlaşmış koruyucu aile modeli; *“özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım modelidir”* (KAY, 2012). Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin amacı, daha çok suça sürüklenen veya suç mağduru çocukların aile ortamında suç ve şiddetten uzak kalmalarını sağlamaktır (Ataç, 2022). Diğer modellere kıyasla süreç daha hassas yürütülmektedir. Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklarla çalışılacağı için koruyucu aileler ek eğitimler almakta, bu da süreci uzatabilmektedir. Her çocuğun içinde bulunduğu koşullar ve hizmet ihtiyacı farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle çocuğa en uygun koruyucu aile modelinin tercih edilerek uygulanması beklenmektedir.

Günümüzde koruyucu ailelik sistemi genel olarak ülkelerde benzer süreçlerle ilerlemektedir. Koruyucu aileliğin başından sonuna kadar devam eden değerlendirme, izleme ve meseki çalışma basamakları bulunmaktadır. Koruyucu aileye ulaşma ile başlayan bu süreç, koruyucu aile adaylarının başvurularının alınması, değerlendirme, koruyucu aile statüsünün kazanılması, eşleştirme ve yerleştirme, izleme gibi adımlarla devam etmektedir (Delgado ve Pinto, 2011). Türkiye de literatürde yer aldığı şekliyle koruyucu ailelik sisteminde benzer aşamalara sahiptir. Türkiye' de koruyucu ailelik süreci ülke genelinde standart formlar ve belgelerle ülke genelinde eşgüdüm halinde yürütülmektedir (İzci vd., 2021).

İlk koruyucu ailelik uygulamasının ne zaman başladığı ile ilgili olarak Özbesler (2009), 1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun ile koruyucu aileliğin bir tedbir olarak uygulanmaya başladığını belirtirken, Yolcuoğlu (2009) ise Türkiye' de ilk uygulamanın 1961 yılında gerçekleştiğini ifade etmiştir. 1950'li yılların ortalarından 1960'lı yılların sonlarına kadar sosyal hizmetler alanında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Amerikalı uzman Bernard Russel'in 1960 yılında Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'nde koruyucu aileyi gündeme getirmesi, yapılan çalışmalarda

özellikle 0-6 yaş korunmaya ihtiyacı olan çocukların kurum bakımının olumsuz etkilerinden korunmaları amacıyla koruyucu ailelik modelinden faydalanmaları gerektiğinin vurgulanması, koruyucu aile çalışmalarında bir dönüm noktası oluşturmuş ve 1961 yılında bu amaçla meslek elemanı yetiştirmek üzere açılan kursların ardından 1961 yılında Türkiye' de ilk defa bir çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilmiştir (Karatay, 2017).

Türkiye' de koruyucu aile uygulamaları 2011 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kurulmasıyla belirgin bir ivme kazanmış olsa da alan yazın incelendiğinde koruyucu aile hizmet modelinin yeterince yaygınlaşmadığına vurgu yapıldığı görülmektedir (Karatay, 2017; Hız, 2018; Erbay ve Çalış 2021). Yalnızca Türkiye' de değil günümüzde birçok ülkede koruyucu aile sayısını artırma konusunda zorluklar yaşandığı ifade edilmektedir (Raudkivi, 2020).

Tablo 1. Koruyucu Aile ve Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024/ Ekim
Koruyucu Aile Sayısı	1.350	2.776	3.283	3.820	4.115	4.654	5.288	5.967	6.484	6.978	7.439	8.164	8.641
Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	1.492	3.351	4.008	4.650	5.004	5.642	6.465	7.259	7.869	8.459	9.011	9.806	10.316

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aylık İstatistik Bülteni, Kasım 2024.

Türkiye' de koruyucu aile sayısı ve koruyucu aile yanındaki çocuk sayısının yıllar itibariyle değişimini gösteren tablo incelendiğinde son verilere göre 2024 Ekim ayında toplam koruyucu aile sayısının 8.641'e, koruyucu aile yanındaki çocuk sayısının da 10.316'ya ulaştığı görülmektedir. TÜİK'in güncel verilerine göre; 2023 yıl sonu itibariyle 14.435 çocuk kurum bakımında kalmaktayken 9.806 çocuk koruyucu aile modelinden faydalanmaktadır. Aynı yıl koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen çocuk sayısı 160.647'dir (TÜİK, 2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın aile odaklı çocuk politikalarının yansımaları olarak çocuğun durumu gözetilerek kurum bakımı yerine aile odaklı hizmet modelleri ile desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Koruyucu aile hizmet modeli de çocuğun kurum bakımından ziyade bir aile ortamında büyümesi ve yetişmesine yönelik geliştirilmiştir. Resmi istatistiklere göre koruyucu aile ve bu ailelerin yanındaki çocuk sayısında sürekli bir artış görülmektedir (ASHB, 2022). Buna karşın kurum bakımındaki çocuk sayısı ile oranlandığında koruyucu aile yanındaki çocuk sayısının istenilen düzeyin altında olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmalar koruyucu aile sisteminin yeterince yaygınlaşmamasının nedenlerini ortaya koymaktadır. Bu konuda öne çıkan sorunlardan biri koruyucu ailelerin hazır bulunuşluk düzeyleridir. Yürütülen çalışmalar sonucunda koruyucu aile olmadan önce yapılacak eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin önemine dikkat çekilmiştir (Certel, 2009). Koruyucu aile olmadan önce yapılacak eğitimler koruyucu ailelerin bu hizmete yönelik beklentilerini de değerlendirme fırsatı tanıyacaktır. Koruyucu ailelerin kimi zaman bu hizmeti evlat edinme hizmeti ile karıştırdıkları veya evlat edinmeye ön basamak olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir (Dal ve Akbaş, 2020). Koruyucu aile olma aşamasında ailelere koruyucu aileliğin evlat edinmeden farklı olduğu, çocuğun öz aile yanına dönebileceği vb. durumların yeterince açıklamaması nedeniyle koruyucu aileler ilerleyen süreçte sorun yaşayabilmektedirler (Özbesler, 2009). Bunun yanı sıra, ailelerin çocukların bakımı ve yetiştirilmesine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları çocukla yaşanan problemlerde ailelerin daha kolay vazgeçmesine neden olmaktadır (Dal ve Akbaş, 2020). Özkara (2005) tarafından yapılan çalışmada, koruyucu ailelik sisteminin tanıtımının eksik olduğu ve ailelerin koruyucu ailelik ile ilgili bilgileri daha çok televizyon ve gazetelerden edindikleri ifade edilmiştir. Yıldırım ve Hız (2020) tarafından 35 koruyucu aile ile yapılan görüşmeler sonucunda ailelerin; sürecin çok uzun olmasının ve düzenlenmesi gereken evrak çokluğunun, yanlış veya eksik dini bilgidan kaynaklı önyargıların, düşüncelerin koruyucu aile olma konusunda caydırıcı olduğunu, koruyucu aileliğin yaygınlaştırılması konusunda bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini, koruyucu aile olma konusundaki çekincelerden birinin de çocukların “her an ellerinden alınacak olması” konusunda endişe yaşamaları olduğunu, süreçte rol alan sosyal çalışma görevlilerinin yetkinliği ve sayısal azlığının da hizmetin işleyişinde sorun yarattığını ifade ettikleri görülmüştür. Karatay (2017), günümüzde koruyucu ailelik sisteminin yaygınlaştırılmasına

yönelik devletin önemli çabaları olmasına karşın toplumsal kültür, tarihsel birikim ve dinsel anlayışa paralel olarak istenilen düzeye ulaşmadığını belirtmiştir.

Koruyucu Ailelik Modeline Yönelik Uluslararası Perspektifler: Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Hollanda Örnekleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde Koruyucu Ailelik Sistemi

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) koruyucu ailelik sistemi, çocuğun refahını korumak, güvenliğini garanti etmek, okul ve ev ortamında onların güvenli bir aile ortamında büyümelerini sağlamak için federal hükümet, eyalet ve yerel organizasyonlar, kâr amacı gütmeyen kuruluşların birleşiminden bir sistemdir ve anlaşılacağı üzere tek bir sektörden oluşmamaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020). Federal ve eyalet düzeyinde yürütülen bu sistem, çocukların istismar ve ihmal gibi risklerden korunmasını, biyolojik ailelerine dönme veya ev ortamında büyüme süreçlerini desteklemektedir. ABD' de, 1980 tarihli Adoption Assistance and Child Welfare Act (Evlat Edinme Yardımı ve Çocuk Refahı Yasası) çocuk koruma sistemine ilişkin temel düzenlemelerden biridir. Bu yasa incelendiğinde, çocukların mümkün olduğunca biyolojik ailelerinin yanında kalmasını sağlamayı ve koruyucu ailede kalış sürelerini kısaltmayı hedeflediği göze çarpmaktadır (U.S. Department of Health and Human Services, 2021).

Bazı kaynaklar ABD' de koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğa ait yaş, ırksal ve etnik köken ile sağlık durumunun çocukların, koruyucu ailelerinin ve biyolojik ailelerinin ihtiyaç duyduğu hizmetler açısından önemli sonuçlar doğurduğunu ve günümüzde koruyucu aile modelinin doğasını etkilediğini vurgulamaktadır (Barbell ve Freundlich, 2006). Genel olarak veriler koruyucu aile bakımı altındaki çocukların anlamlı bir yüzdesini küçük çocukların oluşturmaya devam ettiğini göstermesine rağmen, koruyucu bakım altına alınan ve şu anda bakım altında olan çocukların önemli bir kısmının da büyük çocuklardan oluştuğunu göstermektedir (Barbell ve Freundlich, 2006). Araştırmalar, Amerika Birleşik Devletleri'nde Afrika kökenli Amerikan çocukların etnik kökenine duyarlı bir koruyucu aile modeli olup olmadığı

konusunda soru işaretleri barındırdığını göstermektedir. Bu çocukların daha az hizmet aldıklarını, hizmet planlarına sahip olma olasılıklarının daha düşük olduğunu ve ebeveynlerini daha az sıklıkta ziyaret ettiklerini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Close, 1983; Olson, 1982; Stehno, 1990).

ABD' de koruyucu aile modelleri genel olarak akraba koruyucu aile modeli, akraba olmayan tanıdıkların bakım sağladığı model, geleneksel koruyucu aile modeli, terapötik koruyucu aile modeli ve acil durum koruyucu aile modeli şeklinde sınıflandırılmaktadır (KVC Health System, 2021). Çocuğun biyolojik aile dışındaki akrabaları tarafından bakılmasını içeren akraba koruyucu aile modeli çocuğun aile bağlarının korunmasını ve duygusal istikrar sağlanmasını hedefler (Geen, 2003). Çocuğa güvenli bir aile ortamı sağlamaya gönüllü olan tanıdıklar da koruyucu aile olabilmektedir. Geleneksel koruyucu ailelik modelinde bireylerin şartları sağlamaları ve gerekli eğitimleri almaları beklenmektedir (KVC Health System, 2021). Terapötik koruyucu aile modeli; ihmal, istismar veya farklı bir travmatik stresle karşı karşıya kalmış olan çocuklara sunulan bir hizmettir. Kimi durumlarda bu çocukların travma sonrası stres bozukluğu gibi önemli tıbbi sorunları da bulunabileceğinden koruyucu ailelerin bu yönde eğitilmiş olmaları gerekmektedir. Bu modelde, davranışsal veya duygusal sorunları olan çocuklara özel bakım sağlamak amaçlanmaktadır. Terapötik hizmetler, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlaması bakımından önemlidir. Son olarak acil durum koruyucu aile modeli ise birkaç gün içinde çocuğa sunulacak hizmet belirlenene kadar sağlanan bakım modelidir (KVC Health System, 2021).

ABD' deki koruyucu ailelik modelinin çocukların güvenliğini ve refahını sağlamaya yönelik kapsamlı bir sistem olduğu söylenebilir. Bununla birlikte eyaletler arasındaki uygulamalarda farklılıkların olması, hizmette standardizasyon sorununa işaret etmektedir (Child Welfare League of America, 2020). Kimi eyaletlerde koruyucu ailelere yeterli eğitim ve destek verilmemesi hizmetin kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir (Geen, 2003).

Türkiye' deki koruyucu ailelik sistemi ile karşılaştırıldığında ABD' de ülkemizde literatürde yer alan ancak uygulama örneğine henüz rastlanmayan terapötik/uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin uygulandığı görülmektedir. Türkiye' de ilgili mevzuat ile düzenlenen ve bazı illerde pilot

uygulamaları yapılan uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu model ihmal, istismar, travma deneyimi olan, özel gereksinimi bulunan, sürekli bakım veya tedaviye ihtiyaç duyan çocuklara yönelik uygulanabilmektedir. Bununla birlikte uzmanlaşmış koruyucu ailelik yoğun bir eğitim ve destek süreci gerektirmektedir. Bu konudaki hizmet ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda; koruyucu ailelere yönelik eğitim ve destek programlarının artırılması, ailelerin bu modele teşvik edilmelerine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. ABD' de ve diğer ülke örneklerinde uygulanan uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin ülkemizde de yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

İngiltere' de Koruyucu Ailelik Sistemi

İngiltere' de koruyucu aile hizmeti yerel yönetimler tarafından sağlanabildiği gibi yasal olarak sorumluluklarını yerine getirmeleri şartıyla Bağımsız Koruyucu Ajanslar (Independent Fostering Agencies- İFA) tarafından da sunulabilmektedir (Ofsted, 2014). İngiltere' deki koruyucu ailelere yılda en az bir defa olmak üzere habersiz ziyaretler düzenlenmektedir (Matheson, 2008, 38). İngiltere' de koruyucu ailelik sistemi çocuğun bireysel ihtiyaçlarına göre şekillendirilmekte ve yerel otoriteler tarafından yönetilmektedir. İngiltere' de koruyucu aile uygulamalarının; yakın akraba yanında bakım, uzun dönem bakım, birkaç gece, birkaç hafta veya birkaç ay gibi zaman dilimlerinden oluşan kısa süreli bakım, fiziksel veya zihinsel engellilik gibi özel gereksinimi olan çocuklara yönelik bakım, kardeş çocuklara yönelik bakım, suça sürüklenmiş çocuklara yönelik bakım, karmaşık ihtiyaçları ve zorlayıcı davranışları olan çocuklara ve gençlere yönelik bakım sağlayan modeller şeklinde olduğu görülmektedir (Baginsky vd., 2017). Çeşitli ve çok yönlü koruyucu aile modelinin olması, farklı ihtiyaçlara yanıt veren bir sistem geliştirildiğine işaret etmektedir. Kısa süreli koruyucu aile modeli, çocuğun biyolojik ailesine dönme ihtimalinin olduğu durumlarda uygulanan geçici bir bakım modelidir. Bu süreçte koruyucu aile, çocuğa güvenli bir ortam sağlarken biyolojik ailenin durumunun iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılır (Farmer vd., 2008). Öz aile yanına dönüşün mümkün olmadığı durumlarda, çocuklara sürekli bir yuva sağlamak amacıyla uygulanan model ise uzun dönem koruyucu aile modelidir. Bu model, çocuğun koruyucu aile ile duygusal bağlarını güçlendirme ve

uzun süreli bir bakım hizmeti sunma amacı taşır (The Fostering Network, 2021). Çocuğun yakın akrabaları ya da tanıdıklarının bakımını üstlendiği model ise akraba yanı koruyucu aile modeli olarak adlandırılır (Selwyn ve Nandy, 2014). Davranışsal veya duygusal sorunları olan çocuklar için özel olarak eğitim almış koruyucu aileler tarafından sunulan terapötik koruyucu aile hizmetine çok boyutlu tedavi içeren bakım modeli de denmektedir. Bu modelde belirli becerilere sahip olması beklenen koruyucu aileler, çocukların iyileşmesine destek olmak için uzman ekiplerle çalışır (Dozier ve Rutter, 2008). ABD' deki acil durum bakım modeline benzer şekilde İngiltere' de de acil bir barınma ve korunma ihtiyacı halinde çok kısa süreli koruyucu aile modeli uygulanabilmektedir. İngiltere' de kardeşlerin bir arada olabilmelerini desteklemek amacıyla kardeşler için koruyucu aile modeli geliştirilmiştir (Foster Care, 2020). Suça sürüklenen çocukların/gençlerin mahkeme süreçleri kesinleşene kadar cezaevi veya gözaltı merkezlerinde kalmasının yerine güvenli bir aile ortamında eğitilmiş koruyucu ailelerin yanında barınmalarını desteklemek ve bu süreçte yeniden suç işlememelerine yönelik rehberlik hizmeti sunmayı amaçlayan koruyucu aile modeli “tutuklu çocuklara yönelik bakım (remand fostering)” olarak adlandırılmaktadır (The Fostering Network, 2021). Çocuğun topluma kazandırılmasını hedefleyen bu hizmet modeli İngiltere' deki yasal düzenlemelere göre yerel otoriteler tarafından organize edilmekte ve özellikle çocukların rehabilitasyonu açısından önemli bir alternatif olarak görülmektedir (Youth Justice Board, 2019). İngiltere' de uygulanan Fostering Changes programı, koruyucu ailelerin çocukların duygusal ve davranışsal ihtiyaçlarına yanıt verebilmeleri için eğitim imkânı sağlamaktadır. Bu program, çocukların travmalarını anlamaya ve bu doğrultuda müdahale geliştirilmesine odaklanmaktadır (Luke vd., 2014).

İngiltere ve Türkiye' deki koruyucu aile hizmet modeli karşılaştırıldığında benzer ve farklı yanlar olduğu görülmektedir. Her iki ülkede de koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların zaman içerisinde biyolojik aile yanına tekrar döndürülmesine yönelik mesleki çalışmalar yürütülmektedir (Erdal, 2014). Ülkedeki çocuk koruma hizmetleri ülkelerin sosyo kültürel yapısı ve gelişmişlik düzeyine göre şekillenmektedir. İngiltere' de çocuk koruma sistemi içerisinde koruyucu aile hizmetinden faydalanan çocuk sayısının Türkiye' den belirgin şekilde farklı olmasının temel sebebi, Türkiye' de süregelen geleneksel aile

yapısı içerisinde koruyucu aile statüsü almayan ancak akraba yanında bakımı sağlanan pek çok çocuğun olmasıyla açıklanmaktadır (İzci, 2020). Türkiye' de koruyucu ailelik sistemi geleneksel biçimde veya gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülürken İngiltere' de koruyucu ailelik profesyonel bir meslek olarak yürütülmekte ve koruyucu aileler maddi gelir elde etmektedir (Beter, 2010).

İngiltere' deki koruyucu ailelik sisteminin, Türkiye için çeşitli hizmet modelleri ve uygulamalar açısından örnek teşkil edebilecek noktaları bulunmaktadır. İngiltere' de, koruyucu aile hizmetleri Ofsted gibi bağımsız kuruluşlar tarafından düzenli olarak denetlenmekte ve değerlendirilmektedir. Bu sayede hizmet kalitesi sürekli izlenmekte ve geliştirilmeye açık alanlar tespit edilmektedir. Türkiye' de ise benzer bir bağımsız denetim mekanizması bulunmayıp koruyucu ailelere yönelik tüm hizmetler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde sürdürülmektedir. Bağımsız denetim kuruluşlarının alt yapı çalışmalarının oluşturularak Türkiye' de de geliştirilmesinin, hizmetlerin şeffaflığı ve kalitesini artırabileceği değerlendirilmektedir.

ABD' de olduğu gibi İngiltere' de de çocukların bireysel ihtiyaçlarına göre farklı koruyucu aile modelleri bulunmaktadır. Özellikle suça sürüklenmiş çocuklar özelinde hizmet sunan koruyucu aile modelinin çocukların rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması açısından önemli bir işlevi olduğu bulunmaktadır. Ülkemizde suça sürüklenen veya farklı özel gereksinimi olan çocuklar için profesyonel koruyucu ailelik modelinin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapılabilir. Bu sayede farklı ihtiyaçlara sahip çocukların koruyucu ailelik modelinden faydalanmalarına fırsat sunulabilir.

Hollanda' da Koruyucu Ailelik Sistemi

Türkiye' dekine benzer şekilde çeşitli nedenlerle ailelerin yanında bakımı mümkün olmayan çocuklar için geliştirilen bir bakım modeli olan koruyucu aile sisteminde öncelikle çocuğun akrabaları veya ailesinin çevresinde geçici bakımını üstlenecek bir koruyucu aile aranmaktadır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda uygun bir koruyucu aile bulunarak çocuk aileye yerleştirilmektedir.

Hollanda’ da koruyucu aile hizmetleri, çeşitli resmî kurumlar ve kuruluşlar tarafından organize edilmektedir. Bu hizmetlerin yürütülmesinde temel sorumluluk çocuk refahı alanında önemli görevler üstlenen yerel yönetimlere aittir. Yerel yönetimler, çocuk koruma hizmetlerinin planlanmasında ve uygulanmasında görev almaktadır. Bunun yanı sıra koruyucu ailelik hizmetleri, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından da desteklenmekte ve yaptırım uygulanabilmektedir (Koç, 2016). Hollanda’ da koruyucu bakım hizmeti sunan organizasyonlarda hiyerarşik bir yapı bulunmaktadır. Her organizasyonda yönetici, ekip lideri ve koruyucu bakım çalışanının bulunduğu bu yapı, çocuk bakım hizmetlerinin sistemli ve koordineli bir şekilde sunulmasına katkı sağlamaktadır (Strijker ve Knorth, 2007).

Hollanda’ daki koruyucu aile modellerinin de çocukların ihtiyaçlarına göre çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Hafta sonu ya da tatillerde kısa süreli koruyucu aile modeli, acilen öz ailesinin yanından alınması gereken durumlarda en fazla 4 hafta süren kriz anına yönelik koruyucu aile modeli, çocuğun durumunun belirlenmesi sürecinde uygulanan kısa süreli koruyucu aile modeli, kendi ailesinin yanında bakılma olasılığı olmadığına kanaat getirildiğinde uzun süreli koruyucu aile modeli ve yakın çevre koruyucu aile modeli gibi modeller geliştirilerek uygulanmaktadır (Koç, 2016). Bu türler, çocuğun geçmişi, mevcut durumu ve özel gereksinimleri dikkate alınarak belirlenir. Hollanda’ da koruyucu aile uygulamalarında artan bir profesyonelleşme gözlenmektedir. 1980’lerde yeni bir bakım türü olarak ortaya çıkan terapötik koruyucu aile modelinin bu profesyonelleşmenin en iyi örneği olduğu söylenebilir. Bu model, özel ihtiyaçları olan çocuklara yönelik olarak geliştirilmiştir (Dekker vd. 2012; Akt: Harder vd., 2013). Hollanda’ da terapötik koruyucu aile modelinin uygulandığı ve ailelerin özel gereksinimi ve zorlukları olan çocuklara bu hizmeti sundukları görülmektedir.

Hollanda’ da 1990’lardan itibaren, her çocuğun problemleri ve öyküsü göz önünde bulundurularak, ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilmesine yönelik koruyucu ailelerin seçilmesine yönelik radikal değişiklikler yapılmıştır (Strijker, Zandberg, and Van der Meulen, 2002; Akt: Harder vd., 2013, s.204). Hollanda’ da çocukların ve koruyucu ailelerin eşleşmesine özel önem verildiğini söylemek mümkündür. Çocuğa uygun koruyucu ailenin

bulunması konusunda eğitim almış ve tek görevi bu olan eşleştirme uzmanları bulunmaktadır (Koç, 2016).

Hollanda örneği ile karşılaştırılarak Türkiye' deki koruyucu aile hizmetinin etkinliğinin artırılmasına yönelik çözüm önerilerinin sunulduğu çalışmada; Hollanda' da koruyucu aile olmadan önce verilen eğitimin koruyucu aileleri nelerin beklediğini bilmeleri konusunda bilinçlendirdiği, bu sayede ilerleyen süreçlerde daha az sorun yaşandığı, Hollanda' da öz ailenin de sisteme dahil edildiği ve koruyucu aile yanındayken çocukların sosyal hizmet müdahale planı çerçevesinde öz ailesi ile görüşmelerinin sağlandığı, Türkiye' de çocuğun kurum bakımına alınmasına gerek kalmadan ailesinin yanından direkt koruyucu aile yanına yerleştirilmesinde yasal bir engel olmamasına karşın genellikle yeterli sayıda koruyucu aile olmamasından kaynaklanarak kurum bakımına alındıkları ve sonraki süreçte koruyucu aile hizmetinden faydalanabildikleri, Hollanda' da çocuğun kurum bakımına alınmadan koruyucu aile yanına yerleştirildiği, Hollanda' da resmi kuruluşların yanında STK'lar ve özel kuruluşların da koruyucu ailelik konusunda sorumluluk ve yaptırım yetkilerinin bulunduğu, Hollanda' da STK'lar ile işbirliği yapıldığı ifade edilmiştir (Koç, 2016). Anlaşılabacağı üzere Hollanda ve Türkiye' deki koruyucu ailelik sistemlerinin, yapı ve işleyiş açısından bazı benzerlikler taşısa da uygulama modelleri ve süreçlerinde belirgin farklılıklar olduğu söylenebilir.

Türkiye' de Koruyucu Ailelik Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Model Önerisi

Türkiye' de aile odaklı çocuk politikalarının da bir yansıması olarak korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kurum bakımına alternatif modeller geliştirilmiştir. Koruyucu ailelik de bunlardan biridir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yürütülen bu hizmetin tüm çabalara rağmen henüz istenilen düzeyde yaygınlaşmadığı görülmektedir. Karatay (2017), Türkiye'nin geç modernleşen bir toplum olmasına bağlı olarak çocuk koruma alanındaki geleneksel yöntemleri uzun yıllar koruduğunu, bu nedenle koruyucu aileliğin istenilen düzeye ulaşamadığını ifade etmektedir.

Türkiye' de Koruyucu ailelik sisteminin mevcut durumunun analiz edilmesinde ve bu modelin geliştirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesinde 2011 ve 2016 yıllarında gerçekleştirilen koruyucu aile çalıştaylarının sonuç

raporları oldukça önemli veriler sunmaktadır. 2011 yılında gerçekleştirilen 1. Ulusal Koruyucu Aile Çalıştayı sonucunda; Türkiye' de koruyucu aile hizmet modelinin istenilen düzeyde bilinmediği, yaygınlaşmadığı, hizmetin gönüllülük esasına dayandığı, bu alandaki meslek elemanının sayıca yetersiz olduğu, iş yüklerinin fazla olduğu, koruyucu ailelere ve çocuklara sunulan rehberlik ve psikolojik destek hizmetlerinin yetersiz olduğu, koruyucu ailelerin bakımını üstleneceği çocuk hakkında sürecin başında yeterli bilgiye sahip olmadığı, koruyucu ailelere yapılan ödemelerin yetersiz ve düzensiz olduğu gibi hususlar öne çıkmıştır (Denizli Koruyucu Aile Derneği, 2011). 2016 yılında düzenlenen Koruyucu Aileler Gözüyle Koruyucu Ailelik Modelinin Değerlendirilmesi Çalıştayı'nda benzer biçimde meslek elemanına hizmet içi eğitim verilmesi gerektiği, personel sirkülasyonu nedeniyle ailelerin her seferinde yeniden durumlarını anlatmak zorunda kaldıkları, koruyucu aile hizmet modelinin ilgili devlet kurumlarında yeterli tanıtımının yapılamadığı, koruyucu aile hizmetinin tanıtımında duyarlı kuruluş ve STK'larla işbirliği yapılması gerektiği, koruyucu ailelere ödenen ücretlerin düşük olduğu, koruyucu ailelerin eğitim ihtiyacı, küçüğün velisinin onay vermesi gereken durumlarda biyolojik ailenin imzasının aranmasının (yurtiçi, yurtdışı seyahatler, acil ameliyat, banka işlemleri vb.) çeşitli problemlere neden olması, koruyucu aileye psikolojik destek verilmesi şeklindeki konular ele alınmıştır (Korev, 2016). Her iki Çalıştay sonuçları birlikte değerlendirildiğinde koruyucu aileliğin tanıtılması ve yaygınlaştırılması, meslek personelinin yetersizliği ve iş yükünün fazla olması, ailelerin psikolojik desteğe ihtiyaç duymaları, koruyucu ailelere yapılan ödemelerin düşük olması gibi sorunların Çalıştaylar arasında yaklaşık 5 yıl zaman geçmesine karşın güncelliğini koruduğu görülmüştür. Bu durum yapılan çalışmalar sonucunda ortaya koyulan çözümlerin etkili bir şekilde yerine getirilemediği ve bu konuda yeni çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilir. 2020 yılında düzenlenen Koruyucu Aile Temelli Çocuk Koruma Sistemi Çalıştayı'nın Raporunda ise koruyucu ailelik ve evlat edinme hizmetlerinin sınırlarının aileler tarafından net bir şekilde anlaşılamaması nedeniyle ailelerin farklı algı ve beklentilere sahip oldukları, biyolojik ailelerin koruyucu aile hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklı çocukların yerleştirilme sürecinde sorunlar yaşandığı, koruyucu ailelerin hizmet sürecinde yeterince desteklenmedikleri gibi sorunlar ifade

edilmiştir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020). Bu raporda ayrıca koruyucu aile sisteminde uygulamada karşılaşılabilen sorunların kurumlar arası iletişim ve iş birliğindeki yetersizlikten kaynaklandığının altı çizilmiştir. Koruyucu ailelik uygulamalarında başlangıçtan beri süregelen kurumlar arası iletişim ve iş birliği eksikliğine yönelik etkili ve kalıcı çözümlerin mevzuat düzenlemeleri ile sağlanması ihtiyacı öne çıkmaktadır.

Koruyucu ailelik uygulamaları genel olarak benzer süreçlerden geçiyor olsa da farklı ülkelerde çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. İngiltere' de yerel yönetimlerin ve özel kuruluşların iş birliğiyle yürüttüğü bir sistem bulunurken (Smith, 2015), ABD' de ise federal yasalarca belirlenen genel hizmet sınırlarına rağmen uygulamada eyalet bazında farklılıklar görülmektedir (Johnson, 2018). Hollanda' daki koruyucu aile modeli incelendiğinde devletin sivil toplum kuruluşları ile iş birliğinin öne çıktığı ayrıca çocukların sosyal ve psikolojik gelişimine odaklanıldığı söylenebilir. Türkiye' de ise koruyucu ailelik uygulamaları Koruyucu Aile Yönetmeliği çerçevesinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ancak uygulamada belirlenen hizmet standartlarına rağmen sınırlı destek mekanizmaları nedeniyle bazı sorunlar yaşanmaktadır (Çelik, 2021).

Uluslararası uygulamalar ve yürütülen araştırma sonuçları ailelere yönelik kapsamlı eğitim programlarının, çocukların gelişiminde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Scheiwe vd., 2016). Türkiye' de yapılan çalışmalarda koruyucu ailelerin bilgi ve farkındalık konusunda yetersiz olduğu noktalar vurgulanarak ailelerin bu hizmeti evlat edinmeye bir ön basamak olarak gördüğü ifade edilmiştir. Bu nedenle koruyucu aile adaylarının süreç başlamadan önce çocuk yetiştirme, koruyucu aileliğin evlat edinmeden farkı, bu hizmetin nasıl sürdürüldüğü vb. konularında ailelere eğitim ve bilincin kazandırılmasına yönelik çalışmaların artırılması gerekmektedir. ABD ve Hollanda' da koruyucu ailelere çocuğun ihtiyaçlarına yönelik bireyselleştirilmiş eğitimler verilmesi son derece önemlidir. Türkiye' de koruyucu ailelik eğitimlerinin düzenli ve bireyselleştirilmiş bir program halinde sunulması önerilmektedir.

Koruyucu aile hizmetinde koruyucu aile ve çocuğun yanı sıra öz aile ile ilgili dinamiklerin de ele alınması ve sisteme dahil edilmesi önemlidir. Öz aile

odaklı yapılan bir çalışmada, öz ailesi ile düzenli görüşen çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin yüksek olduğu belirtilmiştir (Yurdakul, 2016). Yine başka bir çalışma sonucunda öz aile ile hiç görüşmemenin veya bu görüşmelerin düzensiz olmasının çocukları olumsuz etkilediği ortaya koyulmuştur (Certel, 2019). Çocuğa yönelik sosyal hizmet müdahale planlamasında öz aile ile ilgili süreçlerin dahil edilmesi konusunda koruyucu ailelerin sürecin başından itibaren bilgilendirilmeleri son derece önemlidir. Bu süreçte koruyucu ailelik modelini evlat edinmeye bir ön basamak olarak gören koruyucu ailelerin bilgi ve farkındalıklarının artırılması, sürecin iş birliği halinde yürütülmesini kolaylaştırabilir.

Koruyucu ailelik modeli ile ilgili İngiltere, ABD, Hollanda ülke örneklerinin analizi, yurt dışı karşılaştırmalarına yönelik çalışmaların ışığında, koruyucu ailelik modelinin yaygınlaştırılması konusundaki sorun alanlarını ve önerileri içeren akademik çalışmalar, Çalıştay sonuçları da derlenerek, Türkiye’de mevcut koruyucu aile sistemindeki sorunların çözümüne ışık tutarak uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlayacak bir model önerisi geliştirilmiştir. Bu modelin temel amacı Türkiye’de koruyucu ailelik sisteminin sürdürülebilir, kapsayıcı ve daha etkili hale getirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda ulaşılması beklenen hedefler ise; eğitilmiş koruyucu ailelerin sayısının artması, koruyucu ailelerin ihtiyaç duydukları destek ve hizmetlerin iyileştirilmesi, denetim süreçlerini modernize ederek, koruyucu aile yanındaki çocukların daha etkili bir şekilde izlenmesi, toplumsal farkındalığın artırılması ve sonuç olarak koruyucu aile sayısında artış olması şeklindedir.

Tablo 2: İngiltere, ABD ve Hollanda Örnekleri Işığında Türkiye’de Koruyucu Ailelik Sisteminin Geliştirilmesine Dair Öneriler

Kriter	İngiltere	ABD	Hollanda	Türkiye	Öneriler
Koruyucu Aile Seçimi	Sıkı denetim ve eğitim şartı	Arka plan kontrolü sıkı	Uzun ve detaylı süreç	Standart kriterler	Süreçler iyileştirilip eğitim şart koşulmalı.
Destek Mekanizmaları	Maddi ve psikolojik destek	Mali yardım ve sağlık sigortası	Geniş kapsamlı destek	Maddi destek sınırlı	Psikolojik danışmanlık artırılmalı.

Amaç	Kalıcı çözüm bulma	Kalıcı yuva sağlama	Sosyal ve psikolojik gelişim	Aile ortamı oluşturma	Uzun vadeli hedefler netleştirilmeli.
Eğitim Programları	Düzenli ve güncel	Bireyselleştirilmiş	İhtiyaca özel	Sınırlı eğitim	Eğitimler sürekli hale getirilmeli.
Takip Sistemi	Düzenli denetim	Sıkı federal denetim	Sıkı izleme	Sınırlı denetim	Denetimler ve meslek personeli sayısı artırılmalı.

Bu tablodaki model önerisinin uygulanmasına yönelik temel politika alanları başlıklar halinde verilerek bunlara dair stratejiler geliştirilmiştir.

Eğitim Programlarını Geliştirmeye Yönelik Politika ve Stratejiler:

Eğitimlerin tüm koruyucu aile modellerinde zorunlu tutulması, koruyucu ailelere düzenli ve bireyselleştirilmiş eğitimler verilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının hizmet içi eğitim verilerek yetkinliklerinin artırılması temel politikalar olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda eğitimlerin kalitesinin artarak belirli bir standardizasyonunun sağlanması için koruyucu aile eğitim müfredatının hazırlanması stratejisi geliştirilmiştir. Bu eğitimler koruyucu ailelik sisteminin ne olduğu, sürecin tamamında aileleri nelerin beklediği, öz aile ile ilgili durumlar gibi konuları da kapsayacak şekilde çocuk gelişimi, duygusal ve davranışsal sorunlara yaklaşım vb. şeklinde planlanmalıdır. Koruyucu ailelerin bireyselleştirilmiş eğitim modüllerini tamamlamalarının zorunlu olmasının yanı sıra bu eğitimlerin çevrim içi ve yüz yüze yapılması seçenekleri sunulmalıdır. Koruyucu ailelik sürecinde görev yapan meslek personelinin yetkinliğini artırmaya yönelik hizmet içi eğitimler düzenli aralıklarla verilmelidir.

Koruyucu Ailelere Sunulan Destek Hizmetlerine Yönelik Politika ve Stratejiler: Maddi destek olanaklarının genişletilmesi ile psikolojik danışmanlık ve kriz desteğinin sağlanması temel politikalar olarak belirlenmiştir. Bu politikaların hayata geçirilmesi için koruyucu ailelere yapılan aylık ödemeler ve diğer maddi desteklerin günümüz yaşam maliyetleri ve beklentiler ile uyumlu hale getirilmesi, ailelere ve çocuklara ücretsiz psikolojik danışmanlık ve destek

hizmetlerinin sunulması şeklinde stratejiler belirlenmiştir. Koruyucu ailelerin ekonomik kaygılarının giderilmesinin hizmetin yaygınlaştırılmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Kriz durumlarında ücretsiz olarak faydalanacakları psikolojik destek ise koruyucu aile hizmetinin etkinliğini ve sürekliliğini artırmaya katkıda bulunacaktır.

Denetim ve İzleme: Koruyucu aile sisteminde çalışan meslek elemanlarının iş yüklerinin yeniden planlanması ve dijital izleme sistemlerinin oluşturulması temel politikalarlardır. Bu alanda çalışan meslek elemanlarının sayıca yetersiz olmaları ve/veya iş yüklerinin fazla olması, hizmetin izleme ve denetimi konusunda sorun yaratabilmektedir. Bunun önüne geçilmesi ve hizmetin etkin bir şekilde takibi için koruyucu aile alanında görev yapacak sosyal hizmet uzmanlarının sayısının artırılması, çocukların durumunu izlemeye yönelik mobil uygulamaların geliştirilerek hayata geçirilmesi, aile ziyaretlerinin çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesini izleyen ilk yıldan sonraki yıllarda en az 5 kez olmak üzere gerçekleştirilmesinin zorunlu tutulması stratejileri belirlenmiştir.

Toplumsal Farkındalık ve Kapasite Geliştirilmesine Yönelik Politika ve Stratejiler: Koruyucu ailelik sistemine STK'ların daha aktif katılımlarının desteklenmesi, kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla koruyucu aileliği tanıtıcı faaliyetlerin artırılması, medyanın tanıtım faaliyetlerine katılımının artırılması politikaları geliştirilmiştir. Bu kapsamda, ulusal düzeyde farkındalık kampanyaları başlatılması, kamu kuruluşlarının koruyucu ailelik ile ilgili toplumdaki ön yargıların kırılmasında ve doğru bilgilendirme yapılmasında aktif rol oynamalarının sağlanması, STK'lar ile iş birliği yapılarak, gönüllü destek ağlarının oluşturulması ve STK'ların daha aktif olmalarının desteklenmesi, yerel yönetimlerin sürece dahil edilerek yerel ağların tamamına erişim sağlanması, özel zorlukları ve gereksinimleri olan çocuklara yönelik koruyucu aile modelinin geliştirilmesine yönelik bilinç ve farkındalık artırıcı çalışmaların yaygınlaştırılması stratejileri geliştirilmiştir.

Koruyucu aileliğin yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması amacıyla tasarlanan bu model uzmanlaşmış koruyucu ailelik modeli de dahil edilerek hazırlanmıştır. ABD' de uzmanlaşmış koruyucu aile sistemi, “therapeutic foster care” (terapötik koruyucu aile) olarak adlandırılan ve daha çok travma

geçmişi veya davranışsal sorunları olan çocuklar için uygulanan modelde aileler psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları tarafından düzenli olarak eğitilmektedir (Pecora ve Whittaker, 2020). Türkiye' de de bu eğitimlerin kapsamlı ve ihtiyaca yanıt verecek şekilde planlanması uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin yaygınlaşması sürecinde etkili olacaktır. İngiltere' de özellikle engelli çocuklar ve duygusal/psikolojik sorunları olan çocuklar için tasarlanan “specialist foster care” olarak adlandırılan uzmanlaşmış koruyucu ailelik modelinde aileler otizm, travma sonrası stres gibi spesifik alanlarda özel eğitimler almaktadır (Schofield ve Beek, 2014). Türkiye' de de yukarıda yer verilen model önerisinde bireyselleştirilmiş eğitimler uzmanlaşmış koruyucu ailelere kolaylık sağlayacaktır. Maddi desteğin ailelerin beklentileri ile uyumlandırılmasına ek olarak aile ve çocuklara ücretsiz psikolojik destek hizmetlerinin geliştirilmesi, özel zorluk ve ihtiyaçları olan çocuklara yönelik uzmanlaşmış koruyucu ailelik sistemine teşviki artırabilecektir.

SONUÇ

Türkiye' de kurum bakımı modelinin olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda aile odaklı hizmet modellerinin geliştirilmesi, çocuk refahının sağlanması adına atılan önemli bir adımdır. Çocuk koruma politikaları içerisinde yer alan koruyucu ailelik sisteminin geliştirilmesi, öz ailesi yanında bakımı mümkün olmayan çocukların olumsuz çevre etkilerinden korunması ve topluma sağlıklı bireyler kazandırılması açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu çalışmada yürütülen tüm çalışmalara karşın Türkiye' de koruyucu aileliğin henüz istenilen düzeyde yaygınlaşmadığının altı çizilmiştir. Koruyucu ailelik konusunda yapılan araştırmalar, Çalıştay raporları, ABD, Hollanda ve İngiltere ülkelerindeki uygulamalar sentezlenerek Türkiye' de mevcut koruyucu ailelik sisteminin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik bir model geliştirilmiştir. Mevcut sistemin eksiklikleri de ele alınarak sürdürülebilir ve kapsamlı bir koruyucu aile modeli önerisi sunulmuştur.

Eğitim programları, koruyucu ailelere sunulan destek hizmetleri, denetim ve izleme süreçleri ile toplumsal farkındalık ve kapasitenin geliştirilmesi gibi temel politika alanlarına dayanan bu model çocukların ve ailelerin refahını artırmayı hedeflemektedir. Belirlenen politika adımlarının uygulamaya geçirilmesine yönelik sunulan stratejiler, uygulamaların hayata geçirilmesine

dair fikirler sunmaktadır. İlgili kurum ve kuruluşlarının yanı sıra STK'ların ve yerel yönetimlerin sürece daha aktif katılımlarının desteklenerek iş birliğinin güçlendirilmesi, toplumun farklı kesimlerinden katılımın artırılmasına, sisteminin daha etkin ve kapsayıcı bir yapıya kavuşmasına katkı sağlayacaktır. İzleme ve denetim konusunda yaşanan aksaklıklara, teknolojinin entegrasyonu sayesinde yeni ve çağa uygun çözümler geliştirilmeli, bu alanda çalışmalara ön ayak olunmalıdır. Koruyucu ailelik sistemindeki tüm gelişmeler, çocuk refahı adına atılan bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2020). *Koruyucu Aile Temelli Çocuk Koruma Sistemi Çalıştay Raporu*. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişim tarihi: 20.01.2025, <https://aile.gov.tr/media/80648/koruyucu-aile-calistay-raporu.pdf>.
- ASHB (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı). (2022). *Kurumsal İstatistikler*, Erişim tarihi: 10.01.2025, <https://www.aile.gov.tr/media/87499/kurumsal-istatistikler.pdf>
- Akbaş, E., Dal, V. (2020). Koruyucu Aile Hizmetinde Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 523-546.
- Ataç, İ. (2022). *Sosyal Politika Uygulaması Olarak Türkiye' de Koruyucu Aile Sistemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Barbell, K., Freundlich, M. (2006). *Foster Care Today*. Casey Family Programs, Washington, DC.
- Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere' de Çocuk Koruma Sistemleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baginsky, M., Gorin, S., and Sands C., (2017). The fostering system in England: Evidence review. *Department For Education, King's College London and Quest Research and Evaluation Ltd., Social Service in Government, July*, 1-30.
- Brown, L., and Taylor, R. (2021). *Foster care systems: International perspectives and best practices*. Oxford University Press.
- Certel, N. (2019). Koruyucu Aile Derneklerine Üye Olan Koruyucu Ailelerin Bu Modele İlişkin Deneyim ve Değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(1), 147-165.
- Child Welfare Information Gateway. (2020). *Foster care statistics 2020*. U.S. Department of Health and Human Services, Erişim tarihi:20.01.2025, <https://www.childwelfare.gov>.
- Child Welfare League of America. (2020). *Standards of excellence for child welfare services*. Washington, DC: Child Welfare League of America.
- Close, M. (1983). Child welfare and people of color: Denial of equal access. *Social Work Research and Abstracts*, 19(4), 13-20.
- Çelik, A. (2021). Türkiye' de Koruyucu Ailelik Sisteminin Mevcut Durumu ve Geliştirme Önerileri. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 12(2), 45-68.
- Denizli Koruyucu Aile Derneği (2011) *Birinci Ulusal Koruyucu Aile Çalıştayı*, Mayıs 2011, Denizli: Bilal Ofset.
- Delgado, P., Pinto, V., (2011). Criteria for the Selection of Foster Families and Montoring of Placements.: Comparative Study of the Applicaton of the Casey Foster Applicant Inventory-Applicant Version (CFAI-A). *Children and Youth Services Review*, 33(6), 1031-1033.
- Doğan, M. (2020). Koruyucu ailelik modeli ve çocuk refahı üzerine etkileri. *Çocuk Hakları Dergisi*, 12(1), 45-67.

- Dozier, M., and Rutter, M. (2008). Challenges to the development of attachment relationships faced by young children in foster and adoptive care. *Development and Psychopathology*, 20(3), 845-859. doi:10.1017/S0954579408000400
- Erbay, E. ve Çalış, N. (2021). Türkiye' de Koruyucu Aile Hizmetlerine Yönelik Uzman Görüşleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 439-462. doi: 10.46928/iticusbe.793311
- Erdal, L. (2014). Türkiye' de Sosyal Politika ve Koruyucu Aile Hizmet Modeli. *Sosyoekonomi*, 22(22), 171-192. doi:10.17233/se.27202
- Erdem, T., ve Yavuz, M. (2018). Türkiye' de koruyucu ailelik sisteminin gelişimi ve karşılaşılan sorunlar. *Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 98-115.
- Farmer, E., Lipscombe, J., and Moyers, S. (2008). Foster carer strain and its impact on parenting and placement outcomes for adolescents. *British Journal of Social Work*, 38(7), 1361-1375. doi:10.1093/bjsw/bcm045
- Font, S., Berger, L., Cancian, M., Noyes, J. (2018). Permanency and the educational and economic attainment of former foster children in early adulthood. *American Sociological Review*, 83(4), 716-743.
- Foster Care. Erişim tarihi: 29.01.2025, <https://www.fostercareuk.co.uk/knowledge-centre/fostering-siblings/>
- Geen, R. (2003). *Kinship care: Making the most of a valuable resource*. Washington DC: Urban Institute Press.
- Harder, A. T., Knorth, E. J., and Kalverboer, M. E. (2013). A secure base? The adolescent-staff relationship in secure residential youth care. *Child and Family Social Work*, 18(3), 305-317.
- Hız, Ö. (2018). *Türkiye' de Çocuk Refahı Kapsamında Koruyucu Aile Hizmeti Denizli İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- İzci, L. (2020). Türkiye ve İngiltere' de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (50), 140-163. doi:10.48070/erusosbilder.740035
- İzci, L., Sarı, K. S. ve Uyanık, M. N. (2021). Aile Odaklı Hizmet Model Olarak Koruyucu Aile Uygulaması. *T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Politikaları Serisi*, 1(3), 1-44.
- Johnson, K. (2018). Child Welfare and Foster Care in the United States. *Journal of Social Work*, 8(3), 223-240.
- Karataş, K., (2007). Türkiye' de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 7-19.
- Karatay A. (2017). Türkiye' de Koruyucu Aile: Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 389-420.

- Kaya, S., Demir, A. (2022). Koruyucu Aile Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye ve Avrupa Örnekleri. *Toplum ve Çocuk Çalışmaları Dergisi*, 10(3), 75-102.
- Keller, T. E., Wetherbee, K., Le Prohn, N., Payne, V., Sim, K., and Lamont, E. R. (2001). Competencies and problem behaviors of children in family foster care: Variations by kinship placement status and race. *Children and Youth Services Review*, 23(12), 915-940. doi: 10.1016/S01907409(01)00175-X
- Koç, T. (2016). *Türkiye' de Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi SBÜ, Manisa.
- Korev (Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği) (2016). *Koruyucu Aileler Gözüyle Koruyucu Ailelik Modelinin Değerlendirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu*. Ankara.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). Resmî Gazete (Sayı: 28497), Erişim tarihi: 24.01.2025, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.htm>.
- KVC Health System (2021). Foster Care in America: Realities, Challenges and Solutions. Erişim tarihi:20.01.2025, <https://www.kvc.org/blog/foster-care-in-america/>.
- Luke, N., Sinclair, I., Woolgar, M., and Sebba, J. (2014). *What works in preventing and treating poor mental health in looked after children? Nuffield Foundation Report*. London: NSPCC.
- Matheson, I. (2008). *Foster care standards: A four country study*. New Zealand Family and Foster Care Federation.
- Office for Standards in Education, Children's Services and Skills - OFSTED. (2014). Introduction to independent fostering agencies. November, Reference No: 090219, Manchester: Crown Copyright, 1-9.
- Olson, L. (1982). Predicting the permanency status of children in foster care. *Social Work Research and Abstracts*, 18, 9-20.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11(4), 85-94. doi:21096/227191
- Özkara, S. (2005). *Toplumsal Koruyucu Aile Uygulamasına İlişkin Bilgi Görüş ve Değerlendirmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pecora, P. J., and Whittaker, J. K. (2020). Therapeutic foster care: Challenges and opportunities. *Children and Youth Services Review*, 102(2), 155-164.
- Raudkivi, M. (2020). What Factors Predispose the Intention to Become A Foster Family in Estonia: Applying the Theory of Reasoned Action and Planned Behavior?. *Children and Youth Services Review*, 118, 105-145.
- Scheiwe, K., Schuler-Harms, M., Walper, S., and Fegert, J. M. (2016). Pflegefamilien als soziale familien, ihre rechtliche anerkennung und aktuelle herausforderungen. Bundesministerium Für Familie Senioren, Frauen Und Jugend.

- Schofield, G., and Beek, M. (2014). Supporting Foster Carers Through Positive Transitions. *Journal of Social Work Practice*, 28(4), 393-407.
- Selwyn, J., and Nandy, S. (2014). Kinship care in the UK: Using census data to estimate the extent of informal care by relatives. *Child and Family Social Work*, 19(1), 44-54. doi:10.1111/cfs.12023.
- Smith, L. (2015). Child Protection in England: Policies and Practices. *International Journal of Child Welfare*, 9(1), 15-30.
- Smith, J. (2019). *Foster care policies and child welfare: A comparative analysis of the US, UK, and the Netherlands*. Cambridge University Press
- Socialstyrelsen, (2019). Statistik Om Socialtjänstensatser Till Barn Och 2018, Article number: 2019-8-6261, s: 1-4, Erişim tarihi:20.01.2025, www.Socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik.
- Sosyal Hizmetler Kanunu (2828). Erişim tarihi: 10.12.2024, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Stehno, S. (1990). The elusive continuum of child welfare services: Implications for minority children and youth. *Child Welfare*, 69, 551-562.
- Strijker, J., and Knorth, E. J. (2007). Factors associated with the adjustment of foster children in the Netherlands. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(3), 421-429.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (Kasım 2024), Aylık İstatistik Bülteni.
- The Fostering Network (2021). Types of foster care in the UK, Erişim tarihi:17.01.2025, <https://www.thefosteringnetwork.org.uk>
- Tomanbay İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınları.
- TÜİK. (2013, Mart 20). Türkiye İstatistik Bülteni Haber Bülteni. Retrieved from İstatistiklerle Çocuk, 2023. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_cocuk_2023.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). Erişim tarihi: 11.12.2024, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- UNICEF. (2019). *The state of the world's children: Children, food and nutrition*. United Nations Publications.
- United Nations. (1989). *Convention on the rights of the child*. United Nations. Erişim tarihi: 20.11.2024, <https://www.ohchr.org/en/professional-interest/convention-rights-child>
- U.S. Department of Health and Human Services. (2021). Adoption assistance and child welfare act of 1980.
- Yıldırım, S., ve Hız, Ö. (2020). Koruyucu Ailelerin Sorunları Denizli İli Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 185-202. doi:10.25287/ohuiibf.567007.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2009). Türkiye' de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(18), 43-57.

- Youth Justice Board. (2019). *Standards for children in the youth justice system*. Londra: UK Government Publications.
- Yurdakul, A. (2016). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi SBÜ, İstanbul.